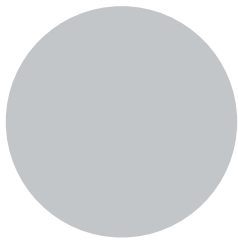
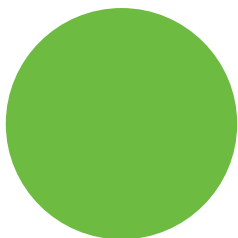
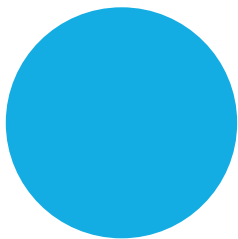

Naturvärdesinventering

Ekerö kyrkogård
Ekerö kommun

Uppdragsnamn
**Ekerö kyrkogård, Natur-, Kultur- och
Landskapskompetens
Ekerö kommun**

Uppdragsgivare
Ekerö Pastorat
Henrik Mattsson

Teknikansvarig naturmiljö:
Susanne Öjerstam

Datum
2020-10-07

Innehåll

Innehåll	1
1 Inledning	2
1.1 Syfte	2
1.2 Avgränsningar	2
1.3 Lokalisering	2
2 Metodik	3
2.1 Generell metodik	3
2.2 Naturvärdesklasser	3
3 Utförande	4
3.1 Detaljeringsgrad och tillägg	4
3.2 Fältinventering	4
4 Resultat	4
4.1 Allmän beskrivning av inventeringsområde	4
4.2 Redovisning av befintliga data	4
4.3 Generellt biotopskydd	6
4.4 Redovisning av naturvärdesobjekt och naturvårdsarter	7
5 Bedömningar och rekommendationer	11
7 Referenser	12

1 Inledning

Bjerking AB har på uppdrag av Begjuta AB genomfört en naturvärdesinventering (NVI) på fältnivå enligt standard SS 199000:2014 och SS-TR 199001:2014. Naturvärdesinventeringen utfördes i området kring Ekerö kyrkogård i Ekerö kommun. Rapporten utgör underlag för planer gällande utbyggnad av kyrkogården med bl.a. fler gravplatser.

1.1 Syfte

Naturvärdesinventeringen syftar till att identifiera och avgränsa de geografiska områdena inom aktuellt område som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och bedöma naturvärdena inom dessa.

Syftet är även att ge rekommendationer för att värna om naturvärden i samband med genomförande av planer för att bygga ut Ekerö kyrkas gravplatser. Planerna är i dagsläget i ett tidigt skede och en vision för området finns framtagen.

1.2 Avgränsningar

Naturvärdesinventeringen omfattar bedömning av naturvärde endast ur betydelse för biologisk mångfald. Aspekter som kulturmiljö, rekreation och ekosystemtjänster inkluderas inte.

1.3 Lokalisering

Inventeringsområdet omfattar en yta på cirka 5,7 ha, och ligger vid Ekerö kyrka samt direkt nordväst om kyrkan. Området utgörs av åkermark, enstaka åkerholmar samt delar av kyrkans verksamhetsområde. Strax söder om inventeringsområdet ligger Kyrkfjärden. För övrigt utgörs omgivningen av jordbruksmark och bostadsområde. Orienteringskarta redovisas i Figur 1.

Figur 1. Orienteringskarta, inventeringsområdet är markerat med röd streckad linje. (©Lantmäteriet).

2 Metodik

2.1 Generell metodik

Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera, dokumentera, bedöma och geografiskt avgränsa naturvärdesobjekt. Med naturvärdesobjekt avses de områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald inom arter, mellan arter och mellan ekosystem.

En NVI resulterar i en bedömning av naturvärdesklass 1-3 (ibland med ett tillägg för klass 4) baserat på art- samt biotopvärdet inom ett avgränsat område, se figur 2. Artvärde omfattar artrikedom samt förekomst av naturvårdsarter. Artrikedom sätts i relation till biotop och omgivande landskap. Med naturvårdsarter avses skyddade arter, rödlistade och hotade arter, typiska arter, ansvarsarter och signalarter. Biotopvärde omfattar biotopkvalitet, dvs. faktorer som formar en biotop och gynnar biologisk mångfald, samt sällsynthet och hot.

2.2 Naturvärdesklasser

Bedömningsgrunderna för respektive naturvärdesklasser är inte kvantitativa utan ska sättas i relation till vad som kan förväntas i den aktuella biotopen och regionen. Osäkerheten i bedömningen redovisas som en tregradig skala, antingen som säker, viss osäkerhet eller osäker.

Bedömningsgrund art	Högt	Mindre sannolikt resultat			Klass 1 Högsta naturvärde
	Påtagligt			Klass 2 Högt naturvärde	
	Visst	Klass 4 Visst naturvärde	Klass 3 Påtagligt naturvärde		
	Obetydligt	Lågt NV	Klass 4 Visst naturvärde		Mindre sannolikt resultat
		Obetydligt	Visst	Påtagligt	Högt
Bedömningsgrund biotop					

Figur 2. Matris för naturvärdesbedömning vid NVI baserat på art- och biotopvärde.

Klass 1, Högsta naturvärde: Områden som bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå. Omfattar områden med skydd enligt miljöbalken eller där skydd av miljöerna krävs för att uppnå de nationella miljömålen.

Klass 2, Högt naturvärde: Områden som bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå. Områden motsvarar exempelvis Skogsstyrelsens nyckelbiotoper, löv- och ädellövskogsinventeringens klass 1 och 2, skyddsvärda träd enligt åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet och limniska nyckelbiotoper.

Klass 3, Påtagligt naturvärde: Områden som bedöms vara av särskild betydelse att bibehållas, men som dock inte nödvändigtvis behöver vara av särskild betydelse för att upprätthålla mångfald på regional, nationell eller global nivå. Områden motsvarar Skogsstyrelsens objekt med naturvärde, löv- och ädellövskogsinventeringens klass 3.

Klass 4, Visst naturvärde: Områden som bedöms vara av betydelse att bibehållas, men som dock inte nödvändigtvis behöver vara av betydelse för att upprätthålla mångfald på regional, nationell eller global nivå. Användbar för områden som tydligt påverkats av mänsklig aktivitet men där det trots allt finns biotopkvalitéer eller arter med viss betydelse för biologisk mångfald.

3 Utförande

Föreliggande naturvärdesinventering har utförts enligt standard SS 199000:2014.

3.1 Detaljeringsgrad och tillägg

Följande naturvärdesbedömning är utförd på detaljeringsnivån detalj, vilket innebär en minsta obligatorisk karteringsenhet på 10 m² eller mer, alternativt ett linjeformat objekt med en längd av 10 m eller mer och en bredd av 0,5 m eller mer. Detaljeringsgraden innebär att arbetet ska utföras så att naturvärdesobjekt större än den minsta obligatoriska karteringsenheten kan identifieras.

Inventeringen är utförd med tillägget naturvärdesklass 4, vilket innebär att även områden med visst naturvärde ska identifieras och avgränsas. Även tillägget generellt biotopskydd redovisas, vilket innebär att samtliga områden som omfattas av det generella biotopskyddet enligt miljöbalken 7 kap 11§ och förordning om områdesskydd ska identifieras och kartläggas.

3.2 Fältinventering

Inventeringen utfördes 2020-09-23 av Susanne Öjerstam och Kajsa Wallin, Bjerking AB. Vädret skiftade från disigt till soligt och 13–20 grader.

4 Resultat

4.1 Allmän beskrivning av inventeringsområde

Inventeringsområdet utgörs till stor del av jordbruksmark samt två större åkerholmar vilka utgör höjder i det annars flacka landskapet. Området kantas delvis av grunda diken/försänkningar, dock ej vattenförande. Inventeringsområdets södra del utgör en del av kyrkans verksamhetsområde och inrymmer parkering, gravplatser och tre mindre byggnader, vaktmästeri, kyrkstuga och verkstad. Aktuellt inventeringsområde framgår i Figur 3.

4.2 Redovisning av befintliga data

De digitala källor som har använts vid insamling av befintliga data är Naturvårdsverkets Skyddad natur, Artportalen, Länsstyrelsens geoportal, historiska flygbilder från Eniro, VISS (Vatteninformationssystem Sverige) och SGU. Fullständig referenslista finns under avsnitt 7 Referenser.

I viken öster om Ekerö kyrka, vid Kyrkfjärdens norra strand, finns ett Natura 2000-område, Asknäsviken, vilket skyddas enligt Art- och habitatdirektivet, se Figur 3. Området bildades 2015 och dess bevarandemål är att bidra till gynnsam bevarandestatus för den i området förekommande småsvaltingen. Småsvalting är en undervattensväxt som växer helt under vattenytan i sött eller svagt bräckt vatten på främst sandiga bottenar. Den är fridlyst enligt 7 § Artskyddsförordningen (2007:845). Enligt bevarandeplanen är hoten för Natura 2000-områdets bevarandevärden bland annat vågexponering och erosion, muddring och exploatering, eutrofiering och igenväxning av vass.

Södra delen av inventeringsområdet, kyrkogårdsområdet, ingår i ett område som Länsstyrelsen har utpekat som en skyddsvärd trädmiljö, se Figur 3. Det finns även flertalet utpekade skyddsvärda träd i form av lindar inom kyrkogården. Samtliga dessa träd ligger dock utanför inventeringsområdet.

Området samt Kyrkfjärden ingår i Östa Mälarens vattenskyddsområde. Området ingår även i ett landskapsbildsskyddsområde samt ligger inom riksintresse för rörligt friluftsliv, vilket omfattar stora delar av Stockholms län. Kyrkfjärden närmast land utgör riksintresse för fiske.

Historiska flygbilder från 1955-1967 visar att marken även då utgjordes av jordbruksmark. Dagens åkerholmar fanns även vid denna tid men var då glesare bevuxna.

Jordarterna i området utgörs i huvudsak av lera. Kyrkan ligger på ett stråk av sandig morän och söder om området förekommer mindre områden av berg. Åkerholmarna visade sig vid inventeringen bestå av morän, delvis blockig. Även med mindre parti av berg i dagen inom den östra holmen.

Figur 3. Redovisning av Natura 2000-området Asknäsviken samt av Länsstyrelsen identifierade skyddsvärda trädmiljöer och särskilt skyddsvärda träd, i förhållande till inventeringsområdet. (©Google)

Observerade arter i Artportalen

Rapporterade arter i Artportalen har eftersökts inom inventeringsområdet och dess närhet, med sökintervall 2000-01-01 – 2020-09-29. Inga arter har rapporterats inom aktuellt inventeringsområde. Ett stort antal fågelarter har rapporterats inom kyrkans närområde, många kopplade till fjärden. Den nära hotade spillkråkan har noterats flertalet gånger norr och söder om inventeringsområdet. Sälgetingbock, även den nära hotad, har påträffats vid kyrkan, strax söder om inventeringsområdet. Skalbaggan gynnas av äldre solbelysta lövträdsmiljöer.

4.3 Generellt biotopskydd

En åkerholme omfattas av det generella biotopskyddet om den utgörs av natur- eller kulturmark med en areal av högst 0,5 ha, omgiven av åkermark eller kultiverad betesmark. Det finns ofta äldre, grova och solexponerade lövträd på åkerholmar. Många växt- och djurarter är beroende av dessa miljöer i ett annars rationaliserat landskap.

I området finns ett objekt som faller under områdesskydd enligt miljöbalken, detta utgörs av den östra åkerholmen, med en yta på 4 200 m². Den västra åkerholmen mäter utifrån flygbild cirka 6 500 m² och omfattas därmed inte av skyddsbestämmelserna då den är större än 0,5 hektar.

Figur 4. Områden som omfattas av generellt biotopskydd. (©Google)

4.4 Redovisning av naturvärdesobjekt och naturvårdsarter

Tre naturvärdesobjekt som bedöms hysa förhöjda naturvärden, dvs. minst naturvärdesklass 4, har identifierats inom inventeringsområdet. Figur 5 redovisar avgränsade naturvärdesobjekt samt de naturvårdsarter som har observerats vid inventeringen.

I inventeringen har en rödlistad art, ask, observerats, vilken är rödlistad i hotkategori *starkt hotad* (EN). Exemplaren var få och hade låg vitalitet, potentiellt exponerade för askskottssjukan. Två fridlysta arter (F), större hackspett och nötväcka observerades. Lokalerna bedöms vara goda för dessa fåglar och potentiellt andra arter som är knutna till äldre lövträd och död ved av löv.

Myssbock och svart trolldruva är två signalarter (S) som observerades. Signalarter är de arter som indikerar att skogen de växer eller lever i har höga naturvärden.

De delar av inventeringsområdet som ej utgör naturvärdesobjekt, dvs. har bedömts utgöra obetydligt naturvärde, utgörs framför allt av brukad jordbruksmark med bedömd odling av säd. Det gäller även en del av kyrkans verksamhetsområde, vilken utgörs av hårdgjorda ytor, gräsmattor samt mindre planteringar och unga oxlar.

Figur 5. Redovisning av naturvärdesobjekt samt naturvårdsarter som har identifierats vid naturvärdesinventeringen vid Ekerö kyrka. (©Google)

Objekt:	1
Naturtyp:	Åkerholme
Biotop:	Lövskog
Naturvärdesklass:	3 – påtagligt naturvärde
Naturvårdsarter:	Större hackspett (F), myskbock (S), ask (EN)
Säkerhet:	Säker

Beskrivning

Objektet utgörs av en åkerholme på drygt 0,4 hektar, den omfattas därmed av generell biotopskydd. Holmen är en kuperad moränkulle med block, bevuxen med lövträd. Det förekommer rikligt med träd av fågelbär, se Figur 6, och getapel, varav flera är äldre. Det finns flertalet äldre flerstammiga grova björkar och inslag av gammal sälg med hålighet och mulm. Inom den norra delen av holmen finns två äldre trestammiga tallar, delvis solexponerade. Den ena tallen hade tecken på angrepp av signalarten relikbäck men det kunde ej bekräftas med säkerhet. Inslag av medelåldrig lönn. God förekomst finns av död ved inom objektet i form av torrakor, se Figur 7, lågor och enstaka högstubbe av trädslagen björk, getapel, sälg och rönn. Den döda veden har på många håll kläckhål och larvgångar av vedlevande insekter, däribland signalarten myskbock på solbelyst sälg. Förekomst av vedsvamparna fnöskticka och björkticka på björk. Buskskiktet är utbredd, och utgörs av bl.a. slånbar och skogstry men även trädgårdsarter så som berberis, liguster, snöbär och äkta kaprifol förekommer, varav de två sistnämnda är invasiva.

Troliga grävlingsgryt eller början till gryt finns på ett par ställen inom holmen. På ena stället fanns spillning som kan ha varit en revirmarkering eller "grävlingstolett".

Bedömning

Naturvärdesobjektet hyser ett *påtagligt* biotopvärde kopplat till en relativt hög täthet av äldre träd och död ved i olika stadier. Träden skapar goda förutsättningar för arter av främst insekter och vedsvampar som är beroende av dessa. Artvärdet bedöms som *visst* eftersom området bedöms artrikare än det omgivande landskapet gällande främst arter kopplade till äldre träd och död ved, samt förekomst av enstaka naturvårdsart. Sammantaget ger detta området klass 3, påtagligt naturvärde.

Figur 6. Rikligt med träd av fågelbär. Förnygring av ask.

Figur 7. Torraka av gammal björk. Trädet har flertalet håligheter från hackspettar, kläckhål av insekter samt hyser vedsvampar.

Objekt:	2
Naturtyp:	Åkerholme
Biotop:	Lövskog
Naturvärdesklass:	2 – högt naturvärde
Naturvårdsarter:	Myskbock (S), svart trolldruva (S), nötväcka (F), ask (EN)
Säkerhet:	Säker

Beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av en drygt 0,6 hektar stor åkerholme bevuxen med lövskog. Skogen visar på hög grad av naturlig succession. Majoriteten av lövträd utgörs av asp och björk och det förekommer även fågelbär, tall och ek. Inslag av ask med låg vitalitet. Många av träden är gamla, flertalet äldre aspar hyser vedsvampar av aspticka samt uppvisar födosök av hackspett och i vissa träd finns bohål. Gammal död ved, i flera fall grov, förekommer rikligt, se Figur 8, exempelvis solbelysta lågor och grov torraka av tall.

Slånbuskage finns utvecklat inom objektet, vilket bland annat gynnar småfåglar.

Kläckhål av signalarten myskbock observerades, vilken signalerar värden knutna till sälg. Gamla lågor hyser vedsvampar som platticka och fnöskticka. En art av fingersvamp observerades på gammal björklåga. Fingersvampar signalerar ofta naturvärde. Björkticka förekommer på levande björkar.

I holmens mitt finns flertalet öppningar för grävlingsgryt, se Figur 9. Fotavtryck och flertalet "grävlingstoalletter" visar att ett eller flera gryt är bebodda. Grävling är upptagen i Bernkonventionen Bilaga III, vilket kort innebär att lämpliga åtgärder ska vidtas för att säkerställa skydd av arten. Spillning på ett block tyder på något annat större däggdjur.

Bedömning

Biotopvärdet bedöms som *högt* kopplat till höga värden av äldre och gamla grova träd och död ved, med en hög frekvens av gammal och grov död ved av lövträd och tall i olika nedbrytningsstadier. Artvärdet bedöms som *påtagligt* kopplat till hög artdiversitet hos vedlevande insekter och svampar samt förekomst av enstaka naturvårdsarter samt boplats för grävling. Sammantaget ges objektet klass 2, högt naturvärde.

Figur 8. Rikligt med död ved, här i form av gammal låga med kläckhål av skalbaggar samt torraka med spår av hackspett.

Figur 9. Grävlingsgryt. Fotavtryck och "grävlingstoalletter" visar att gryten är bebodda.

Objekt:	3
Naturtyp:	Åkermark
Biotop:	Lövbryn
Naturvärdesklass:	4 – visst naturvärde
Naturvårdsarter:	-
Säkerhet:	Säker

Beskrivning

Objektet består av ett bryn längs med grusvägen som löper mellan kyrkogården och ladan. Objektet kantas av åkermark på bägge sidor. Brynet utgörs av glesa buskage av nyponros samt solitärträd av sälg. Brynmiljöer är viktiga inslag i jordbruksmark för bl.a. pollinerande insekter och fåglar för födosök och vila. Markskiktet domineras av högt gräs och enstaka örter. Säsongen möjliggjorde ej inventering av flora.

Bedömning

Objektet utgör ett *visst* biotopvärde kopplat till brynmiljö samt sälg och blommande och bärande buskar. Artvärdet är *obetydligt*. Sammantaget ges objektet klass 4, visst naturvärde.

Figur 10. Grusvägen som förbinder kyrkogården med ladan kantas av nyponrosor och solitärträd av sälg.

Figur 11. Nyponros vid vägens början vid kyrkogården.

5 Bedömningar och rekommendationer

Följande bedömning och rekommendationer kan i ett tidigt skede göras/ges för att värna om naturvärden inom aktuellt område. Detta avsnitt utgör ett tillägg i uppdraget, utöver utförd naturvärdesinventering.

Åkerholmarna inom området hyser påtagliga respektive höga naturvärden, vilken hänsyn behöver tas till i kommande planer för området. Värdena är framför allt knutna till äldre/gamla och grova träd av löv och tall samt till både stående (torrakor) och liggande (lågor) äldre död ved i olika nedbrytningsstadier. Träden och den döda veden utgör så kallade värdeelement som är av positiv betydelse för biologisk mångfald, för att de med sin närvaro gynnar flertalet arter, i detta fall främst vedlevande insekter och svampar, men även fåglar knutna till träden och den döda veden, för födosök och boplats.

De värdefulla träden inom holmarna bör sparas och dess kronor och rötter skyddas från påverkan. Därför rekommenderas träden att mätas in och utgöra underlag vid vidare planering av området, med syftet att anpassa utformningen av planerna och därmed undvika skador på träden. I enskilda fall kan rotzonskartering komma att behövas. I det fall enstaka äldre och/eller grova träd tas ned bör den döda veden placeras ut inom holmarna, gärna i ett solexponerat läge.

Liggande död ved kan i vissa fall flyttas, i första hand inom holmarna, för att öka framkomligheten etc.

Generellt rekommenderas att nyttjandet av området anpassas till förhållandena på platsen. Det förekommer naturligt öppnare gläntor som därmed skulle kunna nyttjas med mindre intrång på naturvärden. Den östra holmen inhyser en hel del trädgårdsbuskar som med fördel kan röjas bort, däribland snöbär och äkta kaprifol. Mindre träd/sly kan röjas bort, vilket skulle vara gynnsamt i och med att det skulle resultera i att grövre äldre träd blir mer solbelysta. Slånbuskage ska däremot sparas, då det gynnar biologisk mångfald.

Den västra holmens södra del är relativt öppen med glest stående träd och god framkomlighet. Den mittersta delen av holmen är till stor del påverkad av grävling. Här finns flertalet öppningar för grävlingsgryt. Hur många gryt det rör sig om är inte känt, då ett och samma gryt kan ha flera öppningar.

Belysning bör utformas/anpassas för att så långt det är möjligt minska påverkan på djurliv inom holmarna.

En låg till måttlig exploatering av holmarna skulle kunna innebära negativa konsekvenser för värdefulla träd och arterna knutna till dessa. Om värdefulla träd och lågor kan undantas skada vid genomförandet av planerna, bedöms påverkan på naturmiljön främst utgöra störning av fåglar, främst vid häckning inom holmarna, samt störning av grävling och potentiellt av andra djur som nyttjar holmarna för skydd.

Den östra holmen lämpar sig bättre för införlivandet av visionen än den västra holmen, vilken hyser höga naturvärden.

7 Referenser

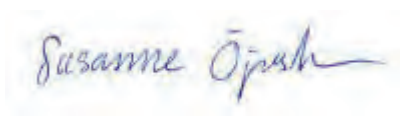
Litteratur

- Ehnström, B. och Bjelkefelt, M. (2013). *Signalarter bland bark- och vedlevande insekter i norra Sverige*. Fältbiologernas förlag.
- Länsstyrelsen, *Asknäsviken SE0110377, Bevarandeplan för Natura 2000-område*. 2015-12-17.
- Miljö- och energidepartementet. Ändring införd: t.o.m. SFS 2019:635 *Artskyddsförordning (2007:845)*. 2007-11-08.
- Naturvårdsverket (2014). *Åkerholme - Beskrivning och vägledning för biotopen Åkerholme i bilaga 1 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.*
- SLU Artdatabanken (2020). *Rödlistade i arter i Sverige 2020*. SLU, Uppsala.
- Strand, M., Aronsson, M., & Svensson, M. 2018. *Klassificering av främmande arters effekter på biologisk mångfald i Sverige – ArtDatabankens risklista*. ArtDatabanken Rapporterar 21. ArtDatabanken SLU, Uppsala.

Databaser

- ArtDatabanken, *Artfakta*. Tillgänglig: <https://artfakta.se/artbestamning>.
- Artportalen, *Sök fynd*. Tillgänglig: <https://www.artportalen.se/ViewSighting/ViewSightingAsMap> [Besöksdatum: 2020-09-16]
- Eniro, *Flygfoton samt Historiska flygfoton (1955-1967)*. Tillgänglig: <https://www.eniro.se/> [Besöksdatum: 2020-09-16]
- Lantmäteriet, *karttjänst Kartsök och ortnamn*. Tillgänglig: <https://www.lantmateriet.se/> [Besöksdatum: 2020-09-23]
- Länsstyrelsens web-GIS. Tillgänglig: <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=d1b3761e5e944f129a698acc7e7ed183> [Besöksdatum: 2020-09-16]
- Naturvårdsverket, *Skyddad natur*. Tillgänglig: <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/> [Besöksdatum: 2020-09-16]
- SGU kartgenerator, *Jordartskarta 1:25 000*. Tillgänglig: http://apps.sgu.se/kartgenerator/maporder_sv.html [Besöksdatum: 2020-09-16]
- Skogsstyrelsen, *Skogens pärlor*. Tillgänglig: <https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/> [Besöksdatum: 2020-09-16]

Bjerking AB

Susanne Öjerstam
010-211 84 96
susanne.ojerstam@bjerking.se

Granskad av

Kajsa Wallin